The 2016 Investigation of the Settlement Adjacent to Alytus Hillfort

In 2016, an excavation was conducted at the site of a roughly 35 m long segment of an electric cable trench and a survey in another roughly 210 m long segment (a total of about 70 m^2) in the territory of the settlement adjacent to Alytus Hillfort (South Lithuania). The excavation of two trenches during the investigation (Fig. 1) yielded a 1st century BC–7th-century AD cultural layer with finds (Fig. 2).

Donatas Zubrickas

Palangos neįtvirtintos gyvenvietės II tyrimai 2016 m.

2016 m. spalį–lapkritį Palangos senovės gyvenvietėje II, vadinamoje Pietų gyvenviete, (UK 17138) vyko žvalgomieji tyrimai. Šį Palangos archeologijos objektą lokalizavo V. Žulkus, jo tyrimų rezultatai išsamiai aprašyti net keliose Palangai skirtose monografijose (Žulkus V., *Palangos viduramžių gyvenvietės (AHUK*), t. VI), Klaipėda, 1997; Žulkus V., *Palanga in the Middle Ages. Ancient settlements*, V., 2007). 1987–1989 m. V. Žulkaus vykdytų archeologinių tyrimų metu ištirtas 438 m^2 plotas, apibrėžta neįtvirtintos gyvenvietės teritorija, užfiksuotas II tūkst. pr. Kr. – XVII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis.

2015 m. ties V. Žulkaus apibrėžta Palangos neįtvirtintos gyvenvietės II Š riba archeologinius tyrimus atliko K. Duderis (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 110–113). Šių tyrimų metu aptiktas neintensyvus XII–XIV a. kultūrinis sluoksnis bei kelios XVII–XVIII a. buitinės keramikos šukės. Atsižvelgdamas į tyrimų rezultatus, K. Duderis rekomendavo išplėsti saugomą gyvenvietės teritoriją įtraukiant ir sklypą Vytauto g. 18. 2016 m. žvalgomieji tyrimai atlikti jau išplėstoje Palangos neįtvirtintos gyvenvietės II teritorijos dalyje (1 pav.). Tyrimų metu ištirta 21 perkasa, iš viso 232 m^2 dydžio plotas. Rasti 139 archeologiniai radiniai, datuojami XVI–XVII ir IX–XIV a.

Archeologinių tyrimų metu beveik visose perkasose fiksuotas tarp supustyto smėlio sluoksnio ir įžemio esantis 30–40 cm storio juosvo smėlio sluoksnis – buvęs žemės paviršius, kuriame aptikta smulkių apdegusio molio tinko gabaliukų. Kada tiksliai vyko pustymas, sunku nuspėti, tačiau vienas didelio masto smėlio pustymas žinomas XVII a. pradžioje, po jų iš Palangos miesto centrinės dalies buvo iškeltas Palangos dvaras.

Šis iš istorinių šaltinių žinomas pustymas atitinka ir tirtos teritorijos PV dalyje (perkasa 17) aptiktas 2 ūkines duobes, datuojamas XVI–XVII a. ir sietinas su V. Žulkaus lokalizuota ties Vytauto gatve stovėjusia minėto laikotarpio dvaro sodyba (2 pav.). Perkasoje preparuojant duobes aptikta molinių plytų duženų fragmentų. XVI–XVII a. egzistavusios dvarvietės laikotarpiui priskiriamos ir perkasoje 5 aptiktos archeologinės struktūros. Čia po pilkšvo smėlio sluoksniu, vidutiniškai 50 cm gylyje fiksuotas juosvo smėlio sluoksnis. Jame archeologinių radinių neaptikta. Pasiekus įžemį – šviesiai rusvos spalvos smėlį, išryškėjo 2 stulpavietės, viena jų su medinio kuolo liekanomis. Preparuojant stulpavietes vienoje jų aptiktas molinės plytos fragmentas.

Ankstesnių, vėlyvuoju geležies amžiumi datuojamų struktūrų aptikta perkasose 1, 12 ir 13. Tirtos teritorijos ŠV dalyje, arčiau Vytauto gatvės tirtoje ***perkasoje 1*** po pustymais, maždaug 1,35 m gylyje buvo aptiktas židinys (3 pav.). Jis įrengtas įžemyje iškasus iki 30 cm gylio duobę, kurios kraštai sustiprinti moliu bei pavieniais nedideliais lauko akmenimis.

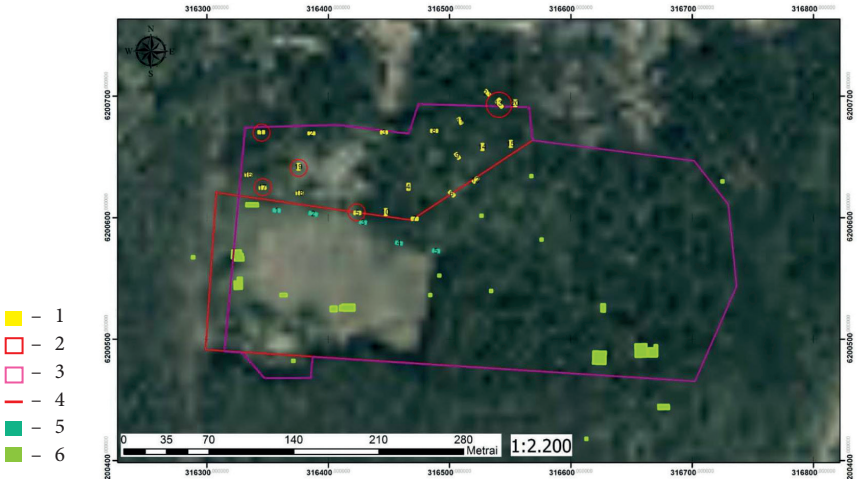

1 pav. 2016 m. tyrimų vietos planas: 1 – 2016 m. D. Zubricko tyrimų vietos; 2 – aptiktos struktūros ir radiniai; 3 – Palangos neįtvirtintos gyvenvietės II naujos ribos; 4 – Palangos neįtvirtintos gyvenvietės II buvusi teritorija; 5 – 2015 m. K. Duderio tyrimų vietos; 6 – 1987–1989 m. V. Žulkaus tyrimų vietos. D. Zubricko brėž.

Fig. 1. Plan of the locations investigated in 2016: 1 – locations investigated by D. Zubrickas in 2016; 2 – discovered structures and finds; 3 – new boundaries of Palanga Unenclosed Settlement II; 4 – former territory of Palanga Unenclosed Settlement II; 5 – locations investigated by K. Duderis in 2015; 6 – locations investigated by V. Žulkus in 1987–1989.

Židinyje aptikti keli horizontai degėsių bei pelenų, kuriuos skiria švaraus smėlio sluoksniai. Židinyje rastas vienas medžio anglies gabaliukas (data yra 768–1013 m., nekalibruota 1145±55 BP).

Palangos neįtvirtintos gyvenvietės ŠR dalyje tirtose perkasose 12–13 aptikta pavienių archeologinių radinių. ***Perkasoje 12*** po pustymu virš įžemio esančiame pilkai rudos spalvos smėlio sluoksnyje aptikta keliolika apdegusio molio

2 pav. XVI–XVII a. ūkinės duobės perkasoje 17. D. Zubricko nuotr.

Fig. 2. The 16th–17th-century storage pits in trench 17.

3 pav. Židinys perkasoje 1, 1,35 m gylyje. D. Zubricko nuotr.

Fig. 3. The hearth at a depth of 1.35 m in trench 1.

4 pav. Židinys perkasoje 19, 1,2 m gylyje. D. Zubricko nuotr.

Fig. 4. The hearth at a depth of 1.2 m in trench 19.

tinko gabaliukų bei bronzinis klevo sėklos formos kabutis. ***Perkasoje 13*** po supustytu smėliu virš įžemio esančiame juodo smėlio sluoksnyje, 30–40 cm gylyje aptikta dalis bronzinės juostinės apyrankės zoomorfiniais galais, ornamentuotos geometriniu ornamentu, bei 50 cm gylyje – geležinis rombo formos kabutis, ornamentuotas apskritimo formos reljefiniais įspaudais. Ties perkasos ŠV dalimi aptiktas perdegusio molio bei degėsių sluoksnelis (spėjamo židinio vieta). Šie archeologiniai radiniai gali būti datuojami IX–XIV a.

Neįtvirtintos gyvenvietės V dalyje tirta ***perkasa 19***. Čia po supustytu smėliu atsidengė iki 20 cm storio juodai pilkos spalvos smėlio sluoksnis. Jame 70 cm gylyje aptikta masyvi apžiesto puodo šukė su bangelės ornamentu bei didelis apdegusio molio tinko gabalas. Įžemio fone, 1,1–1,15 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus užfiksuoti duobės kontūrai. Duobė apskritimo formos, iki 55 cm skersmens. Duobės kontūrą žymėjo apie 2,5 cm storio perdegęs pilkai rudos spalvos molio sluoksnis. Duobę preparavus paaiškėjo, jog tai apie 50 cm į įžemį įgilinto židinio vieta. Židinys buvo užpildytas pilkos spalvos smėliu su pelenais ir degėsiais, duobės dugnas plokščias, dugne aptikti keli nuo 7x5 iki 15x10 cm dydžio akmenys (4 pav.). Panašios struktūros židinių aptikta piečiau V. Žulkaus 1987 m. vykdytų tyrimų metu.

Apibendrinant 2016 m. žvalgomųjų tyrimų metu surinktus duomenis, akivaizdu, kad naujai išplėstoje Palangos neįtvirtintos gyvenvietės II teritorijoje yra išlikę vertingų archeologinių elementų. Aptiktos struktūros, pavieniai archeologiniai radiniai atkartoja į P nuo tirtos teritorijos V. Žulkaus lokalizuotos gyvenvietės vertingąsias savybes, apimančias laikotarpį nuo geležies amžiaus iki XVII a. Nors tirtose perkasose neaptiktas aiškiai išsiskiriantis geležies amžiaus kultūrinis sluoksnis, tačiau pavieniai židiniai bei stulpavietės, pasklidę molio tinko trupinėliai, kiti radiniai rodo, jog vėlyvajame geležies amžiuje tirtoje teritorijoje yra vykusi tam tikra ūkinė veikla. Dabar turima duomenų visuma rodo, jog tikriausiai geležies amžiaus sodybos buvo išsidėsčiusios nekoncentruotai ir būtina toliau tęsti archeologinius tyrimus bei lokalizuoti buvusias pastatų vietas.

The 2016 Investigation of Palanga Unenclosed Settlement II

In 2016, a field evaluation was conducted at Palanga Unenclosed Settlement II (West Lithuania), which has been known since a 1987 investigation by V. Žulkus. A cultural layer from the 2nd millennium BC–17th century was recorded there. Later the settlement's territory was expanded and an evaluation was conducted in this expansion in 2016. 21 trenches (totalling 232 m²) were excavated (Fig. 1). A buried surface, in places with pieces of clay daub, was discovered under aeolian sand in the trenches. The pits (Fig. 2) and postholes discovered in the trenches should be connected with the infrastructure of the 16th–17th-century manor.

Although no clearly distinguishable Iron Age cultural layer was discovered in the excavated trenches, the isolated hearths (Figs. 3, 4), posthole sites, scattered clay daub crumbs, etc. show that some sort of economic activity was occurring in the investigated territory in the Late Iron Age. The totality of the available data shows that the Iron Age homes were probably spread out.